

כֹּד יֵא, יב וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם קָמֹד וַיֵּלֶךְ ה' בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא־אוּכַל עוֹד לָצֵאת וּלְבוֹא וַיְהִי־הָ אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה׃ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא | עֹבֵר לִפְנֶיךָ הוּא־יִשְׁמָד אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֶיךָ וַיִּרְשָׁתָם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר לִפְנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃ וַעֲשֵׂה יְהוָה לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחוֹן וּלְעוֹג מַלְכֵי הָאֲמֹרִי וּלְאֶרְצָם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אַתָּם׃ וַנִּתֵּן יְהוָה לִפְנֵיכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָהֶם כְּכֹל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם׃ חֲזָקוּ וְאַמְצוּ אֶל־תִּירְאוֹ וְאַל־תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הַהֹלֵךְ עִמָּךְ לֹא יִרְפָּךְ וְלֹא יִעֲזֹבְךָ׃ קָמָה וַיִּקְרָא מֹשֶׁה שְׁלִישִׁי 5 i

לַיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינַי כָּל־יִשְׂרָאֵל חֲזַק וְאַמֵּץ כִּי אֲתָה תְּבֹרָא  
אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לֵאבֹתָם לָתֵת לָהֶם וְאַתָּה  
תִּנְחִילָנָה אוֹתָם: וַיְהוָה הוּא | הֶהָלֵךְ לִפְנֵיךְ הוּא יְהִי עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּךָ  
וְלֹא יַעֲזֹבְךָ לֹא תִירָא וְלֹא תַחַת: וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ  
אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנְּשָׂאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְאֶל־כָּל־זִקְנֵי

## תרגום אונקלוס

יֹא וְאֵל מֹשֶׁה וּמִלֵּיל יֵת פִּתְגָמִיָּא הָאֵלִין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל: יב וְאָמַר לְהוֹן בֶּר מָאָה וְעֶשְׂרִין שָׁנִין אָנָּא יוֹמָא דִּין לִית אָנָּא יְכִיל עוֹד לְמַפֵּק וּלְמִיעֵל וְיִי אָמַר לִי לֹא תַעֲבֹר יֵת יִרְדְּנָא הָדִין: יג יִי אֱלֹהֶךָ הוּא עֹבֵר קְדָמְךָ הוּא יִשְׁיָצִי יֵת עִמָּמִיָּא הָאֵלִין מִן קְדָמְךָ וְתִירְתַּנּוּן יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר קְדָמְךָ כְּמָא דְמִלֵּיל יִי: יד וְיַעֲבִיד יִי לְהוֹן כְּמָא דְעֹבֵד לְסִיחוּן וְלַעֲוֹג מַלְכֵי אַמּוֹרָאָה וְלֹאֲרַעְהוֹן דְּשִׁיצִי יֵתְהוֹן: טו וְיִמְסַרְנוּן יִי קְדָמִיכוֹן וְתַעֲבְדוּן לְהוֹן כְּכַל תַּפְקִידָתָא דְּפַקִּידִית יֵתְכוֹן: טז תִּקְפוּ וְעֵילְמוּ לֹא תִדְחִלוּן וְלֹא תִתְבְּרוּן מִן קְדָמִיהוֹן אַרִי יִי אֱלֹהֶךָ מִימְרִיהָ מְדַבֵּר קְדָמְךָ לֹא יִשְׁבַּקְנֶךָ וְלֹא יִרְחַקְנֶךָ: יז וְקִרָא מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ וְאָמַר לִיהָ לַעֲיִנִי כָל יִשְׂרָאֵל תִּקָּף וְעֵילָם אַרִי אֵת תִּיעוֹל עִם עַמָּא הָדִין לֹאֲרַעָא דְקִיָּים יִי לְאַבְהָתְהוֹן לְמַתָּן לְהוֹן וְאֵת תַּחֲסַנְנָהּ לְהוֹן: יח וְיִי הוּא מְדַבֵּר קְדָמְךָ מִימְרִיהָ יְהִי בְּסַעֲדָךָ לֹא יִשְׁבַּקְנֶךָ וְלֹא יִרְחַקְנֶךָ לֹא תִדְחֵל וְלֹא תִתְבַּר: יט וְכַתֵּב מֹשֶׁה יֵת אֲוִרִיתָא הָדָא וְיִהְיֶה לְכַהֲנִיא בְּנֵי לֵוִי דְנִטְלִין יֵת אֲרוֹן קִימָא דִּי וְלִכְל סְבִי

## פירוש רשי

(י"ז) כִּי אַתָּה תָּבוֹא אֶת הָעָם הַזֶּה. כְּתַרְגוּמוֹ 'אַרְי אַת תִּיעוֹל עִם עֲמָא הַדִּין', מִשֶּׁה אָמַר לוֹ לִיהוֹשֻׁעַ: 'זִקְנִים שְׂבִדוֹר עִמָּהֶם [וַיֵּג יְהוֹי עִמָּךְ], הִכָּל לְפִי דַעְתָּן וַעֲצָתָן'. אֲכָל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לִיהוֹשֻׁעַ: 'כִּי אַתָּה תָּבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם' (להלן כ"ח) – תָּבִיא עַל כָּרְחֶם, הִכָּל תִּלְוִי בָךְ! טַל מִקָּל וְהוֹךְ עַל קִדְקִדָּם! דְּבַר אַחַד לְדוֹר וְלֹא שְׁנֵי דְבָרִים לְדוֹר: (י"ט) וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה וְגו' וַיִּתְּנָה. כְּשֶׁנִּגְמְרָה כָּלָה, נִתְּנָה לְבָנֵי שְׁבָטוֹ:

## מפתח סדרי התנך

ראשי סדרים על האמונה בה' שבבסיס הפעילות והעשייה: בפסוק יח מצווה משה את יהושע לֹא תִירָא וְלֹא תַחַת וְזֹאת כי ה' הוא ההלך לְפָנֶיךָ הוּא יְהִי עִמָּךְ לֹא יִפֹּךְ וְלֹא יִעֲבֹךְ: מלחמות דורשות התחזקות מיוחדת ואומץ לב, והאמונה בה' היא יסוד ההתחזקות. כך אומר ה' ליהושע בסדר הבא (כה:): וְאִמַּרְתָּ חֶזֶק וְאִמָּץ כִּי אִתָּה תִּבְּיֹא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁפָּעְתִּי לָהֶם וְאֲנִכִּי אֵחֶיהָ עִמָּךְ: וכשהוא ירא ממלחמה נגד חמשת מלכי האמורי, מחזקו הקדוש־ברוך־הוא בראש סדר ו' ביהושע: וְאִמַּרְתָּ ה' אֱלֹהֵי־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־תִּירָא מֵהֶם כִּי בִידֶךָ נִתְּתִים לֹא־יַעֲמֹד אִישׁ מֵהֶם בְּפָנֶיךָ: כשאין נבואה והמלחמה נגד ארם ובני עמון היא מפנים ומאחור, מחזק יואב את אבישי אחיו: חֶזֶק וְנִתְחַזַּק בְּעַד־עַמּוֹנוֹ וּבְעַד עָרֵי אֲחֵינוּ וְה' יַעֲשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינֵינוּ: (ראשי סדרים כה בשמואל, ח' בדברי הימים)

כז

כ יִשְׂרָאֵל: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ | שִׁבְעַ שָׁנִים בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה

וילך

כא בְּחַג הַסְּכּוֹת: בָּבוֹא כָּל־יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם  
 כב אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם: הִקְהֵל  
 אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ  
 וּלְמַעַן יִלְמְדוּ וַיֵּרְאוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי  
 כג הַתּוֹרָה הַזֹּאת: וּבְנִיֵּיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְיִלְמְדוּ לִירְאֵה אֶת־יְהוָה  
 אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים  
 אֶת־הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

כח

א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמַיךָ לְמוֹת קְרָא אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְהִתִּיצְבוּ  
 ב בְּאֶהָל מוֹעֵד וְאַצְוֶנּוּ וַיִּלֶּךְ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתִּיצְבוּ בְּאֶהָל מוֹעֵד: וַיֵּרָא  
 ג יְהוָה בְּאֶהָל בַּעֲמֹד עָנָן וַיַּעֲמֵד עַמּוּד הָעָנָן עַל־פֶּתַח הָאֶהָל: וַיֹּאמֶר יְהוָה  
 אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּה שָׁכַב עִם־אַבְתִּיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה | אַחֲרַי | אֱלֹהֵי  
 נְכַר־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בֹא־שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ וַעֲזָבֵנִי וְהִפֹּל אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר  
 ד כָּרַתִּי אִתּוֹ: וַחֲרָה אִפִּי בּוֹ בַּיּוֹם־הַהוּא וַעֲזָבֹתַיִם וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה  
 לֶאֱכָל וּמִצָּאָהוּ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא עַל כִּי־אֵין  
 ה אֱלֹהֵי בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנִי הִרְעוֹת הָאֵלֶּה: וְאַנְכִּי הַסֵּתֵר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא  
 ו על כָּל־הִרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל־אֱלֹהִים אַחֲרַיִם: וְעַתָּה כְּתֹבוּ לָכֶם  
 אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁימָה בְּפִיהֶם לְמַעַן

תרגום אונקלוס

יִשְׂרָאֵל: כ וּפְקִיד מֹשֶׁה יִתְּהוֹן לְמִימַר מִסּוּף שִׁבְעַ שָׁנִים בְּזִמְנָן שְׁתָּא דְשִׁמְטָא בְּחֻגָא דְמִטְלִיָּא: כא בְּמִיתִי כָּל יִשְׂרָאֵל  
 לְאַתְחֻזָּא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּאַתְרָא דִּיתְרַעֵי תִקְרִי יֵת אוֹרִיתָא הָדָא קָדָם כָּל יִשְׂרָאֵל וְתִשְׁמַעְנוּ: כב כְּנוֹשׁ יֵת עֲמָא  
 גּוֹבְרִיָא וְנִשְׂיָא וְטַפְלָא וְגִיּוֹרָךְ דְּבִקְרוּךְ בְּדִיל דִּישְׁמַעוּן וּבְדִיל דִּיִּלְפוּן וַיִּדְחִלוּן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵכוֹן וַיִּטְרוּן לְמַעַבְד  
 יֵת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרִיתָא הָדָא: כג וּבְנִיָּהוֹן דְּלֹא יָדְעוּ יִשְׁמַעוּן וַיִּלְפוּן לְמַדְחַל קָדָם יְיָ אֱלֹהֵכוֹן כָּל יוֹמֵיָא דְאַתּוֹן  
 קִיִּימִין עַל אֶרְעָא דְאַתּוֹן עֲבַרִין יֵת יִרְדְּנָא לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:

א וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה הָא קָרִיבוּ יוֹמֵךְ לְמָמַת קָרִי יֵת יְהוֹשֻׁעַ וְאַתְעַתְדוּ בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא וְאַפְקִדְנִיָּה וְאִזֵּל מֹשֶׁה  
 וַיְהוֹשֻׁעַ וְאַתְעַתְדוּ בְּמִשְׁכַּן זִמְנָא: ב וְאַתְגַּלִּי יְיָ בְּמִשְׁכְּנָא בַּעֲמֹדָא דַּעֲנָנָא וְקָם עַמּוּדָא דַּעֲנָנָא עַל תְּרַע מִשְׁכְּנָא:  
 ג וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה הָא אֵת שָׂכִיב עִם אֲבִהֶתְךָ וַיִּקּוּם עֲמָא הָדִין וַיִּטְעוּן בְּתַר טַעוֹת עַמְמֵי אֶרְעָא דְהוּא עָלִיל  
 לְתַמָּן בְּנִיָּהוֹן וַיִּשְׁבְּקוּן דִּחְלִתִּי וַיִּשְׁנוּן יֵת קִיִּימֵי דַּגְזִירִית עֲמַהוּן: ד וַיִּתְקַף רוּגְזִי בְּהוֹן בַּעֲדָנָא הַהוּא וְאַרְחִיקְנוּן  
 וְאַסְלִיק שְׂכִינְתִּי מִנְּהוֹן וַיְהוֹן לְמַבְז וַיַּעֲרַעַן יֵתְהוֹן בִּישָׁן סִגְיָאן וַעֲקוּן וַיִּימַר בַּעֲדָנָא הַהוּא הָלָא מְדִלִית שְׂכִינַת אֱלֹהֵי  
 בִּינִי עָרַעֲנִי בִישְׁתָּא הָאֵלִין: ה וְאַנָּא סִלְקָא אֶסְלִיק שְׂכִינְתִּי מִנְּהוֹן בַּעֲדָנָא הַהוּא עַל כָּל בְּשִׁתָּא דַּעֲבָדוּ אַרְי אֶתְפְּנִיאוּ  
 בְּתַר טַעוֹת עַמְמֵיָא: ו וְכַעַן כְּתוּבוּ לָכוֹן יֵת תוֹשְׁבִיחָתָא הָדָא וְאַלְפָּה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּיָה בְּפוּמָהוֹן בְּדִיל

פירוש רש"י

(כ) מִקֵּץ שִׁבְעַ שָׁנִים. בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁמִטָּה – וְהַנָּשִׁים. לְשִׁמְעָה: וְהַטָּף. לָמָּה בָּאִים? לְתַת שְׁכָר  
 בְּשִׁמְיָנִית. וְלָמָּה קוֹרָא אוֹתָהּ 'שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה'?  
 שְׁעָדִין שְׁבִיעִית נִוְהֶגְתָּ בָּהּ, בְּקָצִיר שֶׁל שְׁבִיעִית  
 הַיּוֹצֵא לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית: (כא) תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה  
 הַזֹּאת. הַמֶּלֶךְ הָיָה קוֹרָא מִתְּחִלַּת 'אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים',  
 כְּדֹאִיתָא בְּמִסְכַּת סוֹטָה (פֶּרֶק ז' מִשְׁנָה ב') עַל בִּימָה שֶׁל  
 עֵץ, שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בַּעֲזָרָה: (כב) הָאֲנָשִׁים. לְלַמֵּד:

סדר כה (א) וְאַצְוֶנּוּ. וְאַזְרִזְנוּ: (ג) נִכְר הָאָרֶץ. גִּזְי  
 הָאָרֶץ: (ד) וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי. כְּמוֹ שְׂאִינִי רוֹאֶה בְּצִרְתָּם:  
 (ו) אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת. 'הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם' עַד 'וְכִפֹּר  
 אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ' (להלן כז:א-מג):

הפטרת סדר כה (מלכים סדר ב:יז) פותחת וַיִּקְרְבוּ יָמֵי־דָוִד לְמוֹת וַיֵּצֵא אֶת־שְׁלֹמֹה בְּנוֹ לְאֹמֶר: ומסתיימת ביציבות שלטון  
 שלמה או בפסוק יח...ותפֹּן מִלְכָּתוֹ מָאֵד: או בראש סדר ג וְהִמְלִיךְ שְׁלֹמֹה בְּרוּךְ וְכִסָּא דָּוִד יִהְיֶה נִכּוֹן לְפָנַי ה' עַד־עוֹלָם:

כֹּה

ז תְּהִי־לִי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבִנִי יִשְׂרָאֵל: כִּי־אֲבִיאֲנוּ אֶל־הָאֲדָמָה |  
 אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּיו זִבְתַּחֲלָב וּדְבָשׁ וְאָכַל וְשָׁבַע וּדְשָׁן וּפְנֵה  
 ח אֶל־אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעַבְדּוֹם וְנֶאֱצוּנִי וְהִפֵּר אֶת־בְּרִיתִי: וְהָיָה כִּי־תִמְצָאן  
 אֹתוֹ רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעֲנִתָהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשְׁכַּח  
 מִפִּי זִרְעוּ כִּי יִדְעַתִּי אֶת־יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עָשָׂה הַיּוֹם בְּטֶרֶם אֲבִיאֲנוּ  
 ט אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי: וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הַהוּא  
 י וַיְלַמְּדָהּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּצְּאוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן וַיֹּאמְרוּ חֲזַק וְאַמֵּץ כִּי  
 אַתָּה תָּבִיא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאַנְכִי אֶהְיֶה  
 יא עִמָּךְ: וַיְהִי | כִּכְלֹת מֹשֶׁה לִכְתֹּב אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־סֵפֶר עֵד  
 יב, יג תַּמָּם: וַיִּצְּאוּ מֹשֶׁה אֶת־הַלְוִיִּם נְשֵׁאֵי אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה לֵאמֹר: לָקַח אֵת  
 סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשִׁמַּתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה־שֵׁם  
 יד בְּךָ לְעֵד: כִּי אֲנִכִּי יִדְעַתִּי אֶת־מֶרְיָךְ וְאֶת־עֲרֻפְךָ הַקָּשָׁה הֵן בַּעֲדֹנָיִי חִי  
 טו עִמָּכֶם הַיּוֹם מִמָּרִים הָיְתָם עִם־יְהוָה וְאַף כִּי־אֲחֵרֵי מוֹתִי: הִקְהִילוּ אֵלַי  
 אֶת־כָּל־זִקְנֵי שְׁבֻטֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם וְאֹדְבֵרָה בְּאָזְנֵיהֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה

שביעי ז

מפטיר

## תרגום אונקלוס

דְּתִּי קְדָמִי תוֹשְׁבַחְתָּא הָדָא לְסִהִיד בְּבִנִי יִשְׂרָאֵל: ז אַרִי אַעֲלִילֵנוּן לְאָרְעָא דְקִימִית לְאַכְתָּהוֹן עֲבָדָא חֲלָב וּדְבָשׁ  
 וַיִּכְלֹן וַיִּסְבְּעוּן וַיִּתְפַּנְּקוּן וַיִּתְפַּנְּקוּן בְּתַר טַעוֹת עֲמָמָא וַיִּפְלַחוּן לַהוֹן וַיִּרְגְּזוּן קְדָמִי וַיִּשְׁנֹן יֵת קִימִי: ח וַיְהִי אַרִי  
 יַעֲרֵעַן יִתְהוֹן בִּישָׁן סִגְיָאן וְעָקֹן וְתַתִּיב תוֹשְׁבַחְתָּא הָדָא קְדָמוּהִי לְסִהִיד אַרִי לֹא תַתְנָשִׁי מִפֶּם בְּנִיהוֹן אַרִי גְלִי קְדָמִי  
 יִצְרָהוֹן דָּאָנוּן עֲבָדִין יוֹמָא דִין עַד לֹא אַעֲלִילֵנוּן לְאָרְעָא דְקִימִית: ט וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה יֵת תוֹשְׁבַחְתָּא הָדָא בְּיוֹמָא הַהוּא  
 וְאַלְפָּה לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל: י וּפְקִיד יֵת יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נֹון וְאָמַר תִּקַּף וְעִילִם אַרִי אֵת תַּעֲלִל יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאָרְעָא דְקִימִית  
 לַהוֹן וּמִימֵרִי יְהִי בְּסַעֲדָךְ: יא וְהוּא כַד שִׁיִּצִי מֹשֶׁה לְמַכְתָּב יֵת פִּתְגָמִי אֹרִיָתָא הָדָא עַל סִפְרָא עַד דְּשִׁלִּימוּ: יב וּפְקִיד מֹשֶׁה  
 יֵת לִיוֹאִי נְטִיל אָרוֹן קִימָא דִי לְמִימֵר: יג סְבוּ יֵת סִפְרָא דְאֹרִיָתָא הָדִין וְתִשׁוּנוּן יֵתִיה מִסְטֵר אָרוֹן קִימָא דִי אֶלְהִכּוֹן  
 וַיְהִי תַמָּן בְּךָ לְסִהִיד: יד אַרִי אָנָּא יִדְעָנָא יֵת סְרַבְנוּתְךָ וַיֵּת קְדֻלָּךְ קִשִּׁיא הָא עַד דָּאָנָּא קִימִים עִמָּכוֹן יוֹמָא דִין מִסְרָבִין  
 הָוִיתוֹן קְדָם יי וְאַף בְּתַר דָּאָמוֹת: טו כְּנוֹשׁוּ לְוֹתִי יֵת כָּל סְבִי שְׁבֻטִיכוֹן וְסְרַבְכִיכוֹן וְאַמְלִיל קְדָמִיהוֹן יֵת פִּתְגָמִיא הָאֵלֶּין

## פירוש רש"י

(ז) וְנֶאֱצוּנִי. וְהִכְעִיסוּנִי; וְכֵן כָּל 'נִיאוּץ' – לְשׁוֹן  
 כַּעַס: (ח) וְעֲנִתָהּ הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד. שֶׁתִּרְתִּי  
 בוּ בְּתוֹכָהּ עַל כָּל הַמוֹצְאוֹת אוֹתוֹ: כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי  
 זִרְעוּ. הָרִי זֶה הַבְּטָחָה לְיִשְׂרָאֵל, שְׁאִין תּוֹרָה  
 מִשְׁתַּכַּחַת מִזְרַעֲם לְגִמְרִי: (י) וַיִּצְּאוּ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון.  
 מוֹסֵב לְמַעַלָּה כָּלפִּי שְׂכִינָה, כְּמוֹ שֶׁמִּפְרָשׁ 'אֵל הָאָרֶץ  
 אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם': (יג) לָקַח. כְּמוֹ 'זָכוֹר' (שְׁמוֹת  
 טו:כז), 'שְׁמוֹר' (לְעִיל ה:כ), 'הִלָּךְ' (יִרְמִיָּה א:כא): מִצַּד אָרוֹן

מפתח סדרי התנ"ך הבטחת הגאולה בזכות לימוד וקיום התורה בידי הדורות הבאים.

הבטחה זו כתובה במפורש בפסוק ח כי לא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוּ וכפירוש רש"י: הָרִי זֶה הַבְּטָחָה לְיִשְׂרָאֵל שְׁאִין תּוֹרָה  
 מִשְׁתַּכַּחַת מִזְרַעֲם לְגִמְרִי. יסוד אמונה זה נבחר לעמוד בשישה ראשי סדרים: שניים בירמיה: (י:א) וְנִתְתִּי לָהֶם לֵב לְדַעַת  
 אוֹתִי כִּי אֲנִי ה' וְהִי־לִי לְעֵם וְאֲנִכִּי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאמֹר כִּי־יִשְׁבּוּ אֵלַי בְּכָל־לֶפֶם: וכן (יה:א) כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרַת אֶת־בְּרִית  
 יִשְׂרָאֵל אֲחֵרֵי הַיָּמִים הָאֵלֶּם נֶאֱמַר־ה' נִתְתִּי אֶת־תּוֹרָתִי בְּקֶרֶבָם וְעַל־לֶפֶם אֶכְתַּבְנָה וְהִי־לִי לְעֵם לֵאמֹר וְהִמָּה יְהִי־לִי לְעֵם:  
 וּבִיחֻזְקָא (כג:א) וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי ה' מְקַדֵּשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת מְקַדְּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: שְׁלוּשָׁה בִישְׁעֵיהֶם: (יב:א) – כִּי  
 כִּרְאוֹתָו יִלְדִּיו מַעֲשֵׂה יָדִי בְּקֶרְבוֹ יִקְדִּישׁוּ שְׁמִי וְהִקְדִּישׁוּ אֶת־קְדוּשַׁי יַעֲקֹב וְאֶת־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעֲרִיצוּ: וכן (כה:א) – וְנוֹדַע  
 בְּגוֹיִם זֶרַעֲם וְצִאֲצִיָּהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל־רְאִיָּהֶם יִכְרֹסוּ כִּי הֵם זֶרַע בְּרַךְ ה': וגם (כו:א) – וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זֶרַע וּמִיְהוּדָה  
 יוֹרֵשׁ הָרִי וְיִרְשׁוּהָ בְּחִירִי וְעַבְדִּי יִשְׁכְּנוּ־שָׁמָּה: רעיון זה הוא כה יסודי ביהדות עד שחכמי ישראל ערכו לפיו את  
 הקדושה שבתפילה, וכפי שהרחבנו בפתיחת סדרת קדושים, בראש סדר טו שבחומש ויקרא.

כֹּה

וְאָעִידָה בָּם

אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ:

כִּי יִדְעֹתִי

וַיִּלֶךְ

אֲחֵרֵי מוֹתִי

כִּי־הִשְׁחַת תִּשְׁחַתּוּן

וְסִרְתֶּם מִן־

הַדֶּרֶךְ

אֲשֶׁר צִוִּיתִי

אֲתֶכֶם

וְקִרְאת אֶתְכֶם הִרְעָה

בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים

כִּי־תַעֲשׂוּ אֶת־הָרַע

בְּעֵינֵי יְהוָה

יִי לְהַכְעִיסוֹ

בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם:

וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה

בְּאַזְנֵי כָל־

קֹהֵל יִשְׂרָאֵל

אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה

הַזֹּאת

עַד תָּמָם:

כֹּה

א' הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְאֲדַבְּרָה

וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ אִמְרֵי־פִי: קִמְזוּ הָאֲזִינוּ

ב' יַעֲרֹף כַּמָּטֵר לִקְחִי

תִּזְל כִּטְל אִמְרֹתִי

כ' כְּשַׁעִירִם עַל־דָּשָׁא

וְכִרְבִּיבִים עַל־עֵשֶׂב:

ג' כִּי שֵׁם יְהוָה אֶקְרָא

הָבוּ גִדְל לֹאֲלֵהֵינוּ:

תרגום אונקלוס

וְאֶסְהִיד בְּהוֹן יְת שְׁמִיָּא וְיֵת אֶרְעָא: טו אַרִי יִדְעָנָא בְּתַר דְּאֻמוֹת אַרִי חֲבֵלָא תַחֲבֵלוֹן וְתַסְטוֹן מִן אוֹרְחָא דְּפִקִּידִית יִתְכוֹן וְתַעֲרַע יִתְכוֹן בְּשִׁתָּא בְּסוּף יוֹמִיָּא אַרִי תַעֲבִדוֹן יֵת דְּבִישׁ קָדָם יִי לְאֶרְגָּזָא קְדָמוּהִי בְּעוֹבְדֵי יְדִיכוֹן: יז וּמִלִּיל מֹשֶׁה קָדָם כָּל קֹהֵל דִּישְׂרָאֵל יֵת פְּתַגְמִי תוֹשְׁבַחְתָּא הָדָא עַד דְּשְׁלִימוֹ:

א אֲצִיתוֹ שְׁמִיָּא וְאִמְלִיל וְתִשְׁמַע אֶרְעָא מִימְרֵי פוּמִי: ב יִכְסֵם כַּמָּטֵרָא אוֹלְפָנִי יִתְקַבֵּל כִּטְלָא מִימְרֵי כְּרוּחֵי מִטְרָא דְּנִשְׁבִּין עַל דְּתָאָה וְכִרְסִיסִי מִלְּקוּשָׁא דְּעַל עֵשֶׂבָא: ג אַרִי בְּשִׁמָּא דִּיִּי אֲנָא מְצִילִי הָבוּ רְבוּתָא קָדָם אֱלֹהֵנָא: פִּירוּשׁ רְשִׁי

וְאָבִדְתֶּם מִהֲרָה' (לעיל יח:) עַל יְדֵי הָאֻמוֹת: (ב) יַעֲרֹף כַּמָּטֵר לִקְחִי. זֶה הֵיא הָעֵדוּת שֶׁתַּעֲבִידוּ: שְׁאֲנִי אוֹמֵר בְּפִנְיֶכֶם, תּוֹרָה שֶׁנִּתְּנִי לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא חַיִּים לְעוֹלָם, כַּמָּטֵר הַזֶּה שֶׁהוּא חַיִּים לְעוֹלָם, כְּאֲשֶׁר יַעֲרֹפוּ הַשָּׁמַיִם טַל וּמָטֵר: יַעֲרֹף. לְשׁוֹן 'יִטְיֹף', וְכֵן 'יַעֲרֹפוּ טַל' (להלן כז:כח), 'יַרְעִפּוֹן דִּשְׁוֹן' (תהלים סדר ח פסוק קב, מזמור סד שלנו פסוק יב): תִּזְל כִּטְל. שֶׁהַכֵּל שֶׁמַּחֲסִים בּוֹ, לְפִי שֶׁהַמָּטֵר יֵשׁ בּוֹ עֲצָבִים, כְּגוֹן הוֹלְכֵי דְּרָכִים וְמִי שֶׁהִיא בּוֹרוֹ מֵלֵא יִיֵן: כְּשַׁעִירִם. לְשׁוֹן רוּחַ סַעֲרָה, כְּתַרְגוּמוֹ 'כְּרוּחֵי מִטְרָא' – מֵה הַרוּחוֹת הַלָּלוּ מַחֲזִיקִין אֶת הָעֲשָׂבִים וּמַגְדִּילִין אוֹתָם, כֵּךְ דְּבָרֵי תּוֹרָה מַגְדִּילִין אֶת לוֹמְדֵיהֶן: וְכִרְבִּיבִים. טְפִי מָטֵר. וְנִרְאָה לִי, עַל שֵׁם שִׁינְיָה כְּחֵץ נִקְרָא 'רְבִיב', כִּמְהָ דָּאֵת אָמַר: 'רְבִיבָה קִשְׁת' (בראשית יח:כ): דְּשָׂא. אִירְבִּיץ, עֲטִיפַת הָאָרֶץ מְכַסֶּה בִּירָק: עֵשֶׂב. קִלַּח אֶחָד קְרוֹי עֵשֶׂב, וְכָל מִין וּמִין לְעֲצָמוֹ קְרוֹי עֵשֶׂב: (ג) כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא. הָרִי 'כִּי' מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן 'כְּאֲשֶׁר', כִּמוֹ 'כִּי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ' (ויקרא יח:כז) – כְּשֶׁאֶקְרָא וְאֶזְכִּיר שֵׁם ה', אֲתֶם הָבוּ גִדְל לֹאֲלֵהֵינוּ' וּבְרַכּוּ שְׁמוֹ. מִכָּאן, שְׁעוֹנִין 'בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ' אַחֵר בְּרָכָה שֶׁבְּמִקְדָּשׁ:

וְאָעִידָה בָּם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְאִם תֹּאמַר: הָרִי כְּבֹר הַעִיד לְמַעַלָּה 'הַעֲדֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם וְגו'' (לעיל כד:ט)? הֵתֶם לְיִשְׂרָאֵל אָמַר, אֲבָל לְשָׁמַיִם וּלְאָרֶץ לֹא אָמַר; וְעַכְשָׁיו בָּא לוֹמַר 'הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם וְגו': (טז) אֲחֵרֵי מוֹתִי כִּי הִשְׁחַת תִּשְׁחַתּוּן. וְהָרִי כָּל יְמוֹת יְהוֹשֻׁעַ לֹא הִשְׁחִיתוּ, שְׁנֵאמַר 'וַיַּעֲבְדוּ הָעָם אֶת ה' כָּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ' (שופטים כ:א)? – מִכָּאן, שֶׁתִּלְמִידוֹ שֶׁל אָדָם חָבִיב עָלָיו כְּגוֹפּוֹ; שֶׁכָּל זְמַן שֶׁיְהוֹשֻׁעַ חִי הָיָה נִרְאָה לְמֹשֶׁה כְּאִלוֹ הוּא חִי:

סדר כו (א) הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם. שְׁאֲנִי מַתְּרָה בָּהֶם בְּיִשְׂרָאֵל, וְתִהְיוּ עֲדִים בְּדִבְרִי, שֶׁכֵּךְ אִמְרֹתִי לָהֶם, שְׁאֲתֶם תִּהְיוּ עֲדִים (לעיל כז:ט) וְכֵן וְתִשְׁמַע הָאָרֶץ. וְלִמָּה הַעִיד בָּהֶם שָׁמַיִם וְאָרֶץ? אָמַר מֹשֶׁה: "אֲנִי בָשָׂר וְדָם, לְמַחֵר אֲנִי מֵת. אִם יֹאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: 'לֹא קִבְּלָנוּ עָלֵינוּ הַבְּרִית', מִי בָּא וּמְכַחֵשׁ?" לְפִיכֵךְ הַעִיד בָּהֶם שָׁמַיִם וְאָרֶץ, עֲדִים שֶׁהֶם קִיָּמִים לְעוֹלָם. וְעוֹד: שְׁאֵם יִזְכּוּ יִבְאוּ הָעֲדִים וְיִתְּנוּ שְׂכָרָם; הַגִּפֶּן תִּתֵּן פְּרִיָּה וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם' (תרי עשר, זכריה, יח:כח); וְאִם יִתְחַיְבוּ, תִּהְיֶה בָּהֶם יָד הָעֲדִים תְּחִלָּה יַעֲצֹר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטֵר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאַחֵר כֵּךְ

מִפְתַּח סְדְרֵי הַתִּנְךְ עַל פְּסוּק כֹּה: טו – יִתְכֵן וּדְבָרֵי חֲזוֹל הַמוֹבָאִים כֹּאן בְּרִשִׁי, הֵם הַסִּיבָה לִקְבִיעַת הַפְּסוּק וַיַּעֲבְדוּ הָעָם אֶת ה' כָּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ – כְּרַאשׁ סְדֵר ב' בְּשׁוּפְטִים.

לְפִסּוּק (כז:ג) כִּי שֵׁם ה' אֶקְרָא הָבוּ גִדְל לֹאֲלֵהֵינוּ: הַחוּבָה לְבָרַךְ אֶת שֵׁם ה' בְּתַהֲלִים (ראש סדר ו) בְּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם וְאִמְרוּ כָל־הָעָם אִמְרוּ וְהִלְלִל לָהֶם: רֹאשִׁי סְדְרִים אֵלּוּ (וְגַם תַּהֲלִים סְדֵר טו:מט, מְזוּמָר קָה שְׁלֹנוֹ:מח) הֵם הַמְקוֹר לְנוֹסַח הַבְּרִכוֹת בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי: בְּמִקְדָּשׁ מֵהוּ אוֹמַר? בְּרוּךְ ה' אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם בְּרוּךְ גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל (תַּעֲנִית טו:).

זו הפטרת השבת שבין ראש השנה ויום הכיפורים, גם אם קראו בה את סדרת האזינו.

התימנים קוראים רק בנבואת הושע, האשכנזים מוסיפים מנבואת יואל

והספרדים מוסיפים מנבואת מירה

סדר ההפטרות כפי סדרן של הנביאים בספר תרי עשר

פרשה

למנהג כולם: הפטרת סדרת וילך בספר תרי עשר בנבואת הושע

פסוק

סדר

ג מו, מז, שובה ישראל עד יהוה אלהיך כי כשלת בעונך: קחו עמכם דברים יח  
ושובו אליהו אמרו אליו כל־תשא עון וקח־טוב ונשלמה פרים  
שפתינו: אשור | לא יושיענו על־סוס לא נרכב ולא־נאמר עוד מט  
אלהינו למעשה ידינו אשר־בך ירחם יתום: ארפא משוכתם אהבם נ  
א נדבה כי שב אפי ממנו: אהיה כטל לישראל יפרח כשושנה ויך א  
שרשיו כלבנון: ילכו ינקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון: ב  
ישוב ישבבי בצלו יחיו דגן ויפרחו כגפן זכרו כנין לבנון: אפרים ג, ד  
מה־לי עוד לעצבים אני עניתי ואשורנו אני כברוש רענן ממני  
ה פריך נמצא: מי חכם ויבן אלה נבון וידעם כי־ישרים דרכי יהוה  
וצדקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם: התימנים מסיימים כאן

הספרדים והאשכנזים מדלגים

למנהג האשכנזים: המשך הפטרת סדרת וילך בספר תרי עשר בנבואת יואל

ד מ, מא, תקעו שופר בציון קדש־צום קראו עצרה: אספו־עם קדשו ד  
קהל קבצו זקנים אספו עוללים וינקי שדים יצא חתן מחדרו וכלה  
מחפתה: בין האולם ולמזבח יבכו הכהנים משרתי יהוה ויאמרו מב  
חוסה יהוה על־עמך ואל־תתן נחלתך לחרפה למשל־בם גוים  
למה יאמרו בעמים איה אלהיהם: ויקנא יהוה לארצו ויחמל מג  
על־עמו: ויען יהוה ויאמר לעמו הנני שלח לכם את־הדגל מד  
והתירוש והיצהר ושבעתם אתו ולא־אתן אתכם עוד חרפה  
מ בגוים: ואת־הצפוני ארחיק מעליכם והדחתיו אל־ארץ ציה  
ושממה את־פניו אל־הים הקדמני וספו אל־הים האחרון ועלה  
מו באשו ותעל צחנתו כי הגדיל לעשות: אל־תיראי אדמה גילי  
מו ושמחי כי־הגדיל יהוה לעשות: אל־תיראו בהמות שדי כי דשא  
מז נאות מדבר כ־עץ נשא פרוי תאנה וגפן נתנו חילם: ובני ציון  
גילו ושמחו ביהוה אלהיכם כי־נתן לכם את־המורה לצדקה  
מט וינרד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון: ומלאו הגרנות ב  
נ והשיקו היקבים תירוש ויצהר: ושלמתי לכם את־השנים אשר

ד אכל הארצה הילק והחסיל והגזם חילי הגדול אשר שלחתי  
 נא בכם: ואכלתם אכול ושבו והללתם את-שם יהוה אלהיכם  
 ה א אשר-עשה עמכם להפליא ולא-יבשו עמי לעולם: וידעתם כי  
 בקרב ישראל אני ואני יהוה אלהיכם ואין עוד ולא-יבשו  
 עמי לעולם: האשכנזים מסיימים כאן

למנהג הספרדים: המשך הפטרת סדרת וילך בספר תרי עשר בנבואת מיכה

יא נח (סיום פרשה יז) מי-אל כמוך נשא עון ועבר על-פֿשע לשארית  
 נט נחלתו לא-החזיק לעד אפו כי-חפץ חסד הוא: ישוב ירחמנו יכבש  
 יב א עונתינו ותשליך במצלות ים כל-חטאותם: תתן אמת ליעקב חסד  
 לאברהם אשר-נשבעת לאבתינו מימי קדם: